

**To udfordringer for dansk litteraturpolitik
Når litteratur går fra fast til flydende form**

Worsøe-Schmidt, Lisbeth; Lund, Niels Dichov

Publication date:
2013

Citation for published version (APA):
Worsøe-Schmidt, L., & Lund, N. D. (2013). *To udfordringer for dansk litteraturpolitik: Når litteratur går fra fast til flydende form*. Abstract fra 6th Nordic Conference on Cultural Policy Research, Danmark.

Niels D. Lund. Lektor, ph.d., ndl@iva.dk
Lisbeth Worsøe-Schmidt. Lektor, ph.d., lws@iva.dk
Center for Kulturpolitiske studier
Det Informationsvidenskabelige Akademi

Titel:

To udfordringer for litteraturpolitik – når litteratur går 'fra fast til flydende form'

Medier og kulturpolitik; Kulturelt forbrug og deltagelse; Digital kultur og kulturpolitik; Politik for kulturel kreativitet

To udfordringer for litteraturpolitik – når litteratur går 'fra fast til flydende form'

Udgangspunktet er, at nutidens kulturpolitik, herunder litteraturfeltets, er formet efter kultur i overvejende 'fast' form. Hermed forstås både den umiddelbare (fysiske) materialitet – fornemmelsen af de medier der bærer det kulturelle udtryk – og den sociale materialitet – den samfundsmæssige organisering eller strukturering af kulturen. Litteraturpolitik er således indrettet efter litteratur i trykt format og organiseret i institutioner (Kjørup 2000).

I 2000-tallet kan det konstateres, at litteratur (atter) løsnes fra den traditionelle, faste form. Litteratur cirkuleres og diskuteres i stigende grad mundtligt i litteraturhuse og på festivals, til poetry slam, litterære caféer m.v., mens den trykte bog støt suppleres med (for siden at afløses af?) forskellige digitale medier, herunder e-bøger (Greenspan 2011, Lund 2012, Steinar 2012a, Rønning & Slaatta 2012, Thompson 2012).

Den litterære institution er resultat af dels social, dels teknologisk konstruktion (Escarpit 1958). Den sociale konstruktion omfatter både frisættelsen af kunst og litteratur i moderne samfund og kapitalismens rammesætning af økonomien bl.a. gennem et frit og anonymt, pengebaseret varemærke. Institutionens organisering/kredsløbsmodel forudsætter en litterær offentlighed, hvor forfattere kan få feed back fra publikum gennem et offentligt ræsonnement, og der findes således en relativ fast binding af funktion til aktør og en processuel rækkefølge ("den litterära processen", Furuland 1995).

Kulturpolitik i almindelighed og litteraturpolitik i særdeleshed er i hele den moderne epoke blevet opfattet som et korrektiv til markedsmekanismerne (Worsøe-Schmidt 1999, 2004). I Danmark har man traditionelt rettet hovedinteressen (og økonomisk støtte) mod første og sidste led i den litterære proces. Man har støttet forfatterne som første led gennem legater, stipendier og anden økonomisk kompensation (biblioteksafgiften) og publikum som sidste led primært gennem folkebibliotekernes gratis udlån.

I denne model har bogmarkedet selv sørget for den grundlæggende produktion og distribution samt produkt- og talentudvikling. De forfattere, staten støtter og de bøger, folkebibliotekerne indkøber, har således allerede været igennem det traditionelle bogmarkeds selektionsproces. En væsentlig litteraturpolitisk diskussion i Norge og Danmark omhandler således, hvorvidt og i givet fald hvordan det traditionelle bogmarked skal opretholdes, og hvorvidt staten skal gribe ind gennem lovgivning og påbyde faste bogpriser (Ringstad 2004, Løyland & Ringstad 2012, Rønning m.fl. 2012).

Kulturteori (fx Williams 1977) har dog længe påpeget, hvorledes formelle institutioner og reglementeret organisering af moderne, vestlige kulturer er under afvikling til fordel for formationer og funktioner, dvs. en løsere, mere midlertidig, enkeltsags-orienteret og mindre hierarkisk strukturering af kulturelt liv. For den litterære kultur har såvel digitaliseringen som den øgede mundtlige udfoldelse netop medvirket kraftigt til at løsne den faste, institutionelle organisering, og har dermed løsnet indhold fra materiel form eller medium, funktion fra aktør og rækkefølge fra litterær proces (Svedjedal 2000, Söderlund 2009). Bogen som medium er under forvandling, læsning og litteraturoplevelse ligeså, og vejen fra forfatter over publicering (i mundtlig eller digital form) til publikum og biblioteket blevet forkortet og omlagt (Carlsson & Johannisson 2012, Forslid & Ohlsson 2009).

Med udgangspunkt i henholdsvis e-bogen og den fysisk-mundtlige scene som de to vigtigste nye og aktuelle udviklinger vil paperet afdække nogle af de problemer det afstedkommer, at offentlig litteraturpolitik er baseret på en fast institutions- og processtrategi, mens litteraturfeltet udvikler sig mod mere flydende organisering og en større mangfoldighed af processer. De metodiske tilgange omfatter dels analyse og diskussion af såvel litteraturbegreb og -tradition (Steiner 2012b) som litterær institution og proces, dels dokumentarisk analyse af eksisterende litteraturpolitik, herunder rationale og mønstre for støttepolitik samt kriterier for støtte til nye typer litterær kommunikation. Endelig inddrages en empirisk opgørelse og analyse af den konkrete støtte til nye typer litterær kommunikation, fx 'litt.live' og e-publicering. Paperet er nyskabende i sit forsøg på at (be)gribe den litteraturpolitiske udfordring og debat fra et større perspektiv, der involverer en overordnet (teoretisk) forståelse af de nye udviklinger på det litterære felt. På denne baggrund kan også debatten i Norge og Danmark om boglov og faste bogpriser adresseres på et mere kvalificeret grundlag.

Litteratur (foreløbig)

Escarpit, R. (1958): *Sociologie de la littérature*, Paris, Presses Universitaires de France.

Carlsson, U. og J. Johannisson (red.) (2012): *Läsarnas marknad, marknadens läsare : En forskningsantologi utarbetad för Litteraturutredningen*, Stockholm, Nordicom.

Forslid, T. og A. Ohlsson (red.) (2009): *Litteraturens offentligheter*, Lund, Studentlitteratur.

Furuland, L. (1995): *Litteratur och samhälle*, i: Munch-Petersen, E. (red.), *Litteratursociologi : en antologi*, Ballerup, Dansk BiblioteksCenter.

Greenspan, B. (2011): *The New places of Reading: Locative Media and the Future of Narrative*, i: *Digital Humanity Quarterly* 3/11.

Kjørup, Søren (2000): *Kunstens filosofi – en indføring i æstetik*, Roskilde, Roskilde Universitetsforlag.

Lund, N.D. (2012): *New scenes and houses for literature – A challenge for cultural and public library policy?* Paper ICCPR, http://www.iccpr2012.org/proceedings/images/pdf/Niels_DLund.pdf

Løyland, K. & V. Ringstad (2012): *Fixed or free book prices: is a hybrid system superior?*, *International Journal of Cultural Policy*, 18:2, 238-254.

Ringstad, V. (2004): *On the cultural blessings of fixed book prices*, *International Journal of Cultural Policy*, 10:3, 351-365.

Rønning, H. & T. Slaatta (2012): *Regional and National Structures in the Publishing Industry with Particular Reference to the Nordic Situation*, i: *Journal of Media Business Studies* 1/12, p. 101-122.

Rønning, H. m.fl. (2012): *Til bokas pris. Utredning av litteraturpolitiske virkemidler i Europa*. Helge Rønning, Tore Slaatta, Olav Torvund, Håkon Larsen, Terje Colbjørnsen. Overlevert til Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet 15. februar 2012.

Steiner, A. (2012a): *Litteraturen i mediasamhället*, Lund, Studentlitteratur.

Steiner, A. (2012b): *Litteratur, böcker och läsning som synonymer – åsikter och yttranden om litteratur i riksdagen 2000-2010*, *Statsvetenskaplig tidskrift* 3/12, p. 413-29.

Svedjedal, J. (2000): *The Literary Web : Literature and Publishing in the Age of Digital Production*, Stockholm, Kungl. Biblioteket.

Svedjedal, J. (2012): *Biblioteken och bokmarknaden – från folkskola til e-böcker*, Stockholm, Svenska Förläggareföreningen.

Söderlund, P. (2009): Författarna och den digitala världen, i: Författaren i den digitala tidsåldern. En studie beställd av den nordiska digigruppen, Stockholm, p. 21–89.

Thompson, J. (2012): Merchants of Culture : The Publishing Business in the Twenty-First Century, Cambridge, Polity, 2nd ed.

Williams, R. (1977): Marxism and Literature, Oxford, Oxford University Press.

Worsøe-Schmidt, L. (1999): At blæse med mel I munden – dansk litteraturpolitik I 1990'erne, København, Danmarks Biblioteksskole.

Worsøe-Schmidt, L. (2006): Staten og kunsten, i: Schepelern, P. og V. Jakobsen (red.) Statens Kunstfond 1964-2004, p. 9-90.